

Melding fra Fiskeridirektøren.

STORTRÅLERNES LØNNSOMHET 1952—53

De driftsresultater fra stortrålerne virksomhet i årene 1952 og 1953 som gjengis nedenfor, bygger på regnskapsoppgaver innhentet fra rederne.

Deltakelse.

I året 1952 var i alt 12 stortrålere i virksomhet. Av disse hadde 10 helårsdrift, de 2 andre kom i virksomhet først senere på året. I 1953 kom ytterligere 3 stortrålere til, slik at det totale antall farkoster kom opp i 15. Av disse var 12 i full virksomhet hele året, mens 3 kom til først senere på året.

I den driftsøkonomiske undersøkelsen har en tatt med regnskaper for bare de trålere som var i virksomhet hele året, d. v. s. 10 og 12 farkoster i h.h.v. 1952 og 1953. Dette at 1952-utvalget er supplert med ytterligere 2 farkoster i 1953, må en være merksam på i det etterfølgende, der en taler om resultatene for 1952 og 1953.

Fangstmengde.

I følge fangstoppavene var gjennomsnittsfangsten pr. tråler 724 tonn saltfisk og 141 tonn ferskfisk i 1952, og 639 tonn saltfisk og 255 tonn ferskfisk i 1953. Regnes saltfiskvekt om til ferskfiskvekt (100 kg saltfisk = 172 kg ferskfisk) utgjør den totale fangstmengde pr. farkost 1386 tonn i 1952 og 1354 tonn i 1953. Gjennomsnittskvantum for de 12 farkostene i 1953 lå således om lag 32 tonn lavere enn for de 10 farkostene i 1952. Betrakter en de samme 10 farkostene som var i full virksomhet i begge år, viser den gjennomsnittlige fangstmengde en nedgang på om lag 74 tonn.

I 1952 varierte de ulike tråleres fangstmengde fra om lag 1000 tonn til om lag 2000 tonn, ferskfiskvekt. Året etter var variasjonene fra om lag 1000 tonn til om lag 1700 tonn.

Av de 10 trålerne i 1952 fisket de aller fleste ved norskekysten, øst og vest for Nordkapp, dessuten i Barentshavet. Halvparten fisket dessuten ved Vest-Grønland, og noen ved Bjørnøya. Av de 12 trålerne i 1953 drev 3 tråling etter sei

ved Stad, 3 var på Vest-Grønland og de aller fleste var dessuten på de andre feltene, Barentshavet, Bjørnøya samt norskekysten øst og vest for Nordkapp.

Av fangstoppavene går det fram at fisket ved Vest-Grønland i 1952 ga vesentlig bedre fangstutbytte enn gjennomsnittsutbyttet for de andre felt. Således fikk de 5 trålerne vel 40 pst. av sin totale fangstverdi på Vest-Grønland, mens driftstiden på dette felt utgjorde bare 32 pst. av farkostenes totale driftstid på samtlige felt. Fangstturene var foretatt i tida juli—oktober.

I 1952 var det bare 1 tråler som driftet ved Vest-Grønland tidlig på året, og for denne tråler var tendensen den samme som for dem som fisket senere på året.

Året etter var dette forhold enda mer utpreget for de 3 trålerne som driftet da, men bare for turene i tida mai—juli. På disse turer ble fisket vel 37 pst. av den totale fangstverdi, mens anvendt tid var bare om lag 21 pst. av den totale driftstid i året. Turene etter, i tida september—oktober viste det motsatte forhold, nemlig bare om lag 19 pst. av fangstverdien mot om lag 27 pst. av driftstiden.

Det ser derfor ut til at det er særlig de tidlige turer på Vest-Grønland som gir gode fangstresultater.

Driftsinntekter.

Gjennomsnittlig driftsinntekt pr. farkost utgjorde kr. 1.227.514 for de 10 trålerne i 1952, mot kr. 1.047.755 for de 12 trålerne i 1953. Driftsinntektene omfatter verdi av saltfisk og ferskfisk pluss biprodukter. Omsetningsavgift på ferskfisken er trukket fra, mens derimot avgift til Norges Råfisklag på saltfisken ikke er kommet til fradrag i disse tall.

Tabell 2. *Driftsresultater. Gjennomsnitt for 10 trålere i 1952 og 12 trålere i 1953.*

	1952 kr.	1953 kr.
1. Driftsinntekter i alt	1.227.514	1.047.775
Herav til:		
2. Mannskapet	522.582	471.902
3. Rederiet	704.932	575.873
4. Rederiets kostnader	591.721	562.384
Herav utgjorde:		
a. Drivstoff og maskinrekv.	265.052	234.395
b. Is, salt og emballasje	54.274	45.836
c. Leid arbeidshjelp	15.108	12.813
d. Rekvisita	17.129	17.069
e. Assuranse fangst, effekt.	16.227	16.253
f. Assuranse på farkost	39.300	45.851
g. Vedlikehold og avskrivning på trålutstyret	87.520	86.484
h. Vedlikehold av farkosten	65.378	68.894
i. Administrasjon	15.800	18.730
j. Sosiale utgifter	6.189	7.334
k. Diverse uspesifisert	9.744	8.725

Tabell 1. *Trålfiske ved Vest-Grønland sammenholdt med trålfiske på andre felt.*

År	Antall farkoster	Fangstture i tida	Farkostenes driftstid på disse turer i prosent av farkostenes totale driftstid ¹	Farkostenes fangstverdi på disse turer i prosent av farkostenes totale fangstverdi ²
1952	5	juli—okt.	32,7	40,5
1953	3	mai—juli	20,9	37,2
1953	3	sept.—okt.	26,7	18,8

¹ Driftstiden: Avgått havn — innkommet havn.

² Omfatter verdi av fisk og biprodukter.

Tabell 2 (forts.) *Driftsresultater. Gjennomsnitt for 10 trålere i 1952 og 12 trålere i 1953.*

	1952 kr.	1953 kr.
5. Renteutgifter	22.371	35.440
6. Punkt 3 ÷ punkt 4	113.211	13.489
7. Mannskapets inntekter pr. ukeverk	419	371
8. Dette gir en årlig inntekt pr. mann på	17.985	16.180
9. Til dette svarer en full årslott for en fisker, ca.	15.600	13.700
10. Proviantutgifter pr. mann beregnet til ca.	1.900	2.000
11. Antall mann pr. farkost	29.1	29.2
12. Fangsmengde, saltfisk tonn	724	633
13. Fangstmengde, ferskfisk »	141	213
14. Ialt, omregnet ferskfisk »	1.386	1.354
15. Antall døgn i sjøen	254	286
16. Antall døgn under fiske	217	228
17. Antall fangstturer	4.6	4.8

Som en ser, er nedgangen i driftsinntektene langt større enn hva oppgavene over fangstmengde gir uttrykk for. Dette henger sjølsagt sammen med sammensetningen av fangstmengden, fordelingen på de ulike fiskesorter og størrelse, anvendelse o. l. som i tillegg til den generelle prisbevegelse på fisk og biprodukter blir bestemmende for den oppnådde gjennomsnittspris. I årsberetningen for et av rederiene nevnes således: «Foruten at 1953 var et dårlig fangstår så oppstod et prisfall på trålfangst fisk på over 30 pst. Dette store prisfall kom for det vesentligste av de vanskeligheter som oppstod ved avsetning av småfallen klippfisk på verdensmarkedet.»

Av summen av saltfiskverdien og ferskfiskverdien utgjorde i 1952 saltfiskverdien 94 pst., og i 1953 utgjorde den 83 pst.

Mannskapets inntekter.

Av driftsinntektene utgjorde mannskapets inntekter i 1952 kr. 522.582 og i 1953 kr. 471.902 i gjennomsnitt pr. farkost. Mannskapets inntekter omfatter alt vederlag til arbeidet i form av fiskernes lott-inntekter, faste hyrer og ekstralotter (prosjenter) til de av mannskapet som er avlønnet slik.

Mannskapsstyrken varierte fra 24 til 32 mann på de ulike farkoster, gjennomsnittlig bemanning var 29 mann. Mannskapets inntekter utgjorde i gjennomsnitt pr. mann i 1952 kr. 17.958 mot kr. 16.180 i 1953. Denne gjennomsnittsinntekt ligger sjølsagt høyere enn fiskerlotten, idet en del av mannskapet har dels høyere prosent enn fiskeren, og dels kommer de faste hyrer i tillegg. Den fulle årslott for fiskeren

var således i 1952 om lag kr. 15.600 og i 1953 om lag kr. 13.700 i gjennomsnitt på samtlige trålere. Tallene for fiskerlotten er beregnede tall.

Mannskapets inntekter utregnet pr. ukeverk var i 1952 kr. 419 og i 1953 kr. 371. Mannskapets totale antall ukeverk er da regnet slik: For det faste mannskap er regnet med full sysselsetting på farkosten hele året. For de øvrige av mannskapet har en regnet den tid disse ikke har kunnet ta annet lønnet arbeid, d. v. s. den tiden farkosten har vært i sjøen pluss de korte opphold ved land for lossing og utrusting til ny tur.

Proviantutgiftene pr. mann beløp seg til jamt over kr. 1.900—2.000 i de to årene. Disse utgifter bærer fiskeren av sin lott.

Rederiets inntekter og kostnader.¹⁾

Rederiets andel av driftsinntektene ble kr. 704.932 i 1952 og kr. 575.873 i 1953 i gjennomsnitt pr. farkost. De samlede kostnader for rederiet, eksklusive avskrivning på farkosten, utgjør i de samme år gjennomsnittlig kr. 591.721 og kr. 562.384. Igjen til avskrivning på farkosten samt forrentning av den investerte kapital blir da kr. 113.211 i 1952 og kr. 13.489 i 1953. Uttrykt i prosent av den totale driftsinntekten for tråleren blir dette h.h.v. 9,2 pst. og 1,3 pst. i de to årene.

Renter på gjeld utgjorde gjennomsnittlig kr. 22.371 for de 10 trålerne i 1952, mot kr. 35.440 for de 12 trålerne i 1953. De to trålerne som kom i tillegg i 1953-utvalget hadde betydelig høyere renteutgifter enn gjennomsnittet. Gjeldsrenter inngår ikke i kostnadsbeløpet ovenfor.

Av driftskostnadene er det rimeligvis drivstoffer og maskinforbruk for øvrig som utgjør den største enkeltpost, nemlig kr. 265.052 og kr. 234.395 i h.h.v. 1952 og 1953. Dette er 44,7 pst. og 41,7 pst. av rederiets kostnader. Prisen på brenselolje var lavere i 1953 enn i året før. Av de andre kostnadene utgjorde i h.h.v. 1952 og 1953: Is, salt og emballasje kr. 54.274 og kr. 45.836, assurance på farkost kr. 39.300 og kr. 45.851, vedlikehold og avskrivning på trålstyret kr. 87.520 og kr. 86.894, vedlikehold av farkosten kr. 65.378 og kr. 68.894, tilsammen om lag 86 pst. av rederiets kostnader. De resterende 14 pst. omfatter poster som leid arbeidshjelp, diverse rekvisita, assurance av fangst, redskaper og mannskapseffekter, administrasjon, sosiale utgifter samt diverse annet uspesifisert

Lønnsomheten i 1952 og 1953 sett i forhold til tidligere år.

Det er sjølsagt ikke mulig å si noe generelt om stortrålerens lønnsomhet på basis av regnskapstall for to enkeltstående år. Det som med sikkerhet kan sies ut fra det foreliggende regnskapsmateriale er, at under slike fangst-, pris- og kostnadsforhold som rådet i 1953, ga ikke stortrålerne lønnsom drift. Med dette menes at det som blir igjen av driftsinntektene etter at alle kostnader, inklusive forsvarlig avskrivning av farkosten, er trukket fra, ikke er tilstrekkelig til å forrente den investerte kapital.

¹⁾ I praksis foretas oppgjørene slik at en del av driftskostnadene dekkes som fellesutgifter, d.v.s. de kommer til fradrag fra fangstsinntektene før videre deling finner sted. Dette gjelder postene lønn og proviantutgifter til stuert og messegutt, assurance av fangst, salt, is og emballasje samt utgifter til lossing o.l. Gjennomgående beløper fellesutgiftene seg til kr. 75.000—100.000. Av hensiktsmessighetsgrunner har en under bearbeidingen av regnskapsmateriale overført fellesutgifter som lønn og proviant til stuert og messegutt til «Mannskapet». Resten av fellesutgiftene er belastet rederiets regnskap samtidig som rederiets andel av driftsinntektene er blitt forhøyet med samme beløp. På liknende måte er de faste hyrer og ekstralotter (prosjenter) samt proviantutgifter for det faste mannskapet trukket ut av rederiets regnskap og overført til «Mannskapet», samtidig som rederiets andel av driftsinntektene er redusert med samme beløp. Rederiets netto-resultat er således ikke influert av denne omplasing av regnskapsdataene.

Den kapital som skal avskrives og forrentes er betydelig. I gjennomsnitt for de 10 trålerne i 1952 utgjorde den regnskapsmessige verdi av farkost, utstyr og redskaper om lag kr. 910.000. For de 12 trålerne i 1953 var tilsvarende beløp om lag kr. 1.270.000 pr farkost. Som uttrykk for salgsværdien i dag ligger denne verdi for lavt, idet prisstigningen ikke er kommet til uttrykk i den bokførte verdi på de gamle trålerne. De foretatte avskrivninger kan vel heller ikke antas å ligge over det normale.

Av de 12 trålerne i 1953 var 5 stk. bygget før 1940, 3 stk. fra 1940 til 1950 og 4 stk. etter 1950. I gjennomsnitt for 11 trålere i 1953 utgjorde pantegjeld og annen langsiktig gjeld om lag kr. 1.000.000, kreditorer om lag kr. 130.000. Tilsvarende tall for 9 trålere i 1952 var h.h.v. kr. 655.000 og kr. 90.000.

Det er åpenbart at så store kapitalinvesteringer forutsetter intensiv drift med full kapasitetsutnyttelse. De trålere som her er gjengitt regnskapsresultater for, har som nevnt vært i full virksomhet hele året. Samtlige farkoster hadde gjort 4—5 turer i 1953, og tiden i havn pluss tiden for utlossing og utrustning kom opp i gjennomgående 300 døgn. Noen muligheter for vesentlig utviding av driftstiden skulle således ikke foreligge, når nødvendige reparasjoner og overhaling skal foretas.

Som nevnt ga ikke stortrålerne lønnsom drift i 1953. Et annet spørsmål er om driftsåret 1952 og årene før kan sies å ha gitt lønnsom drift for stortrålerne. Driftsåret 1952 ga jo langt bedre resultater enn det etterfølgende år. Det kan være vanskelig å anslå med nøyaktighet hva som vil være forsvarlige avskrivninger for den gruppe farkoster det her er tale om. Det samme gjelder en nøyaktig bestemmelse av størrelsen på den kapital som skal forrentes. *Inndertid er det rimelig å anta at som et gjennomsnitt for de 10 trålerne i 1952, skulle det beløp som ble igjen til avskrivninger og forrentning være tilstrekkelig.*

For å belyse hvorledes driftsårene 1952 og 1953 står i forhold til de foregående år, har en utarbeidet en oversikt som viser fangstmengde og fangstverdi for en del trålere for årene 1949—51. De statistikkskjemaer som ble nytt for det nye regnskapsopplegget kom til i 1952, viser at i 1949 var det 4 trålere som hadde full virksomhet, i 1950 og 1951 var det 6 trålere. For de sistnevnte 6 trålere kjenner en jo også fangsttallene for årene 1952 og 1953. Ved å regne ut gjennomsnittstall for fangstmengde og fangstverdi for disse farkoster i hvert av årene 1950—53, og sette disse i relasjon til fangsttallene i 1949 (d. v. s. 1949 = 100), vil en få en indeks som viser ganske godt utviklingen i fangstforholdene i disse 5 årene.

Saltfiskkvanta viser følgende tall for årene 1949—53: 100, 108, 107, 112 og 88. I de tre årene før 1952 lå saltfiskkvanta altså en del lavere enn i 1952, men ikke i noen år så lavt som i 1953. Indeksen over ferskfiskkvanta viser større variasjoner. For årene 1950—52 ligger den på bare vel 50—60 pst. av hva den var i årene 1949 og 1953. Indeksen for totalkvantum, d. v. s. når all fisk er regnet om i ferskvekt, viser liten variasjon i årene 1949—52. Siste året, 1953, viser derimot et fall på om lag 7 pst.

Variasjonene i fangstkvantum er ubetydelige sammenliknet med variasjonene i fangstverdien, og da særlig for salt-

Tabell 3. *Indekstall 1949—53. Gjennomsnitt for 6 trålere¹. (1949 = 100).*

	1949	1950	1951	1952	1953
Saltfiskmengde	100	108	107	112	88
Ferskfiskmengde	100	66	62	54	105
Total fangstmengde, omregnet i fersk vekt . .	100	99	98	99	92
Saltfiskverdi	100	140	163	200	130
Ferskfiskverdi	100	48	54	54	119
Total verdi, inkl. biprod.	100	121	144	156	115

¹ 1949: 4 trålere.

fisken. Indeksen for saltfiskverdien var for årene 1949—53: 100, 140, 163, 200 og 130. Den gjennomsnittlige saltfiskverdi pr. farkost nådde sitt maksimum i 1952, indekstall 200. Rett nok var også den gjennomsnittlige saltfiskmengde pr. farkost på sitt høyeste i dette året, indekstall 112, men allikevel representerer dette en sterk stigning i de oppnådde gjennomsnittspriser på saltfisk. Fallet kom i 1953 såvel i kvantum som i verdi, men sterkest for verdiens vedkommende som følge av lavere gjennomsnittspriser.

Når det gjelder ferskfisken, legger en merke til at i årene 1950 og 1951 er kvantumsstigningen større enn verdi-stigningen. Dette kommer av at ferskfiskkvantum disse årene besto av til dels mye småfisk som gikk til fabrikkvare, og derfor betinget lav pris. Det samme gjelder i noen utstrekning også 1952. Imidlertid får disse lavere gjennomsnittspriser relativt mindre å bety for summen av både salt- og ferskfisken, da ferskfiskkvantum utgjorde bare en mindre del av den samlede fangstmengde. I prosent av saltfiskverdi + ferskfiskverdi, utgjorde saltfiskverdien i årene 1949—53: 78, 91, 92, 93 og 80 pst.

Til slutt skal gjengis indekstallene for den totale fangstverdi pr. farkost, inklusiv biprodukter for årene 1949—53: 100, 121, 144, 156 og 115. Sett ut fra gjennomsnittsinntektene alene, er for disse trålerne 1952 det absolutt beste driftsåret, og bare driftsåret 1949 er dårligere enn 1953. Under forutsetning av konstante driftskostnader for disse trålerne i årene 1949—53, kunne en altså si at bare 1949 ga dårligere lønnsomhet enn 1953, og at lønnsomheten var stigende i årene 1950 til 1952 da den nådde sitt maksimum. Nå er driftskostnadenes konstans en urealistisk forutsetning. Selv om en ikke har tallmateriale til å belyse kostnadsutviklingen fra 1949 til 1952, kan en vel forutsette at den har vært stigende, eller med andre ord at kostnadene var lavere i 1949 enn i 1952, — sannsynligvis også lavere enn i 1953 til tross for nedgangen fra 1952 til 1953. Under denne forutsetning skulle lønnsomheten for årene 1949—51 sett i relasjon til lønnsomheten for årene 1952—53, være bedre enn hva de foran nevnte indekstall over de totale fangstinntektene gir uttrykk for.

Som konklusjon kan en si, at av årrekken 1949—53, var lønnsomheten i 1949 kanskje like dårlig som i 1953. Derimot lå årene 1950 og 1951 bedre an enn 1953, kan hende opp mot 1952-resultatet.